

ሓይልካ ናይ ምብታን ግጉይ መስርሕ ...!

ገብረ ሥላሴ አርአያ
ሚያዚያ 2010 ዓ/ም
ቅድሚያ 3 ወርሐ ገተጸሐፊ ግን እዋናዊ።

“ሓይልና ናብተና ኢና ነይርና ...”: ዶ/ር አብርሃም ተኸስተ ድሕሪ እቲ ነዊሕ ዝወሰደ ውድባዊ አኼባ ኣብ ዝሃቡዎ ቃል መሕትት ዝበሉዎ እዩ።

እወ እቲ ልዕል ኢሉ ዝተጠቐሰ ኣባህላ ሓቂ እዩ። ህወሓት ካብ ንጉሁ ጀሚሩ ሓይሉ ናበተነ ዝምጽአ ውድብ እዩ። ንምንታይ ከምኡ ከም ዘበልኩ እቲ ዝነበረ ከይዲ ንምግላፅ ክፍትን። ከምቲ ኩሉ ሰብ ዝፈልጦ ድሕሪ ውድቀት ደርግ ኣብቲ ዝምስረት ሓዲሽን ስሩዕን ናይ መንግስቲ ሰራዊት ናይ ብሄር ምምጥጣን ንምግባር ብምሕሳብ ንቲ ፖለቲካዊ ንቕሓት ዝወነነን ህዝባዊ አመለካኸታ ኣብ ደሙ ዝሰረዎን ንሂወቱ ዘይሰሰዕ ውፉይ ተጋዳላይ ንገዝኡ ክሰናበት ተወሲኑ። ብሄራዊ ተዋፅኦ ዘለዎ ሰራዊት ምህናፅ ግቡእኳ እንተኾነ እቲ ጉዳይ ፍጹም ጌጋ ብዘኾነ ኣገባብ እዩ ተፈጻሙ። ጉልበቱን ዕድሚኡን ኣብ ከርተት ዘሕለፈ ተቐላሳይ ዜጋ ብዘይ ሓንቲ ጡረታን ወይ ንቲ ሓዲሽ ሲቪላዊ ሂወትን መድረኽን ዝምጥን ዝኾነ ዓይነት ውዳብን ሓገዝን ተይተገበረሉ ክብተን ተገይሩ። እዚ ተጋደልቲ ናይ ምብራር መስርሕ እታ ውድብ እስካብ ጥርሓ ትተርፍ ቀጺሉ “ተራራን ያንቀጠቀጠ ትውልድ” ዝተብሃሉ ጀጋኑ በዓፀበይ ቐለለይ ናራገፊ መጸኢ። ብቲ ዝቐደመ ዘይፍትሓዊ ውሳኔ እንተይተቐየሙ ኣብ ናይ ሻዕቢያ ወራር’ውን ገደባት መንግስቲም ኣኸቢሮም ናብ ሰራዊት ተመሊሶም ብዙሓት ዝተሰውኡን ኣካሎም ዝጎደሉን ከም ዘለዉ ዝፍለጥ እዩ። ኣብ ነገርና ወዮደኣ ወታሃደራት መንግስቲ ኮይኖም ምስ ውድብ ምድካምን ምጥንካርን ኣይነተሓሓዙም እምበር ንሶምዑን ብናይ ብሄር ተዋፅኦ ሽም ኣብቲ ዓቕሚ ዘጥረዩሉን ሃገሮም ብዝለዓለ ክእለት ከገልግሉሉ ዝኸእልሉ ዕድሙን ምስ ዓብይ ተሞክሮኦም ፌደራል መንግስቲ ፋሕፋሕ ኣቢሉዎም እዩ። ብ “የትግራይ የበላይነት” ሽም ይቕጽል’ውን ኣሎ። ኣብ ሰርዊት መከላኸሊ ሃገር ይኹን ኣብ ናይ ፌደራል ሲቪላዊ ትካላት ብሄራዊ ተዋፅኦ ግቡእኳ እንተኾነ ብሓዊ ዝተፈተነ ወታሃደራዊ ክእለት ዘለዎም ጀጋኑ ሱቕ ኢልካ ምባታን ግን ንዛ ሃገር ጉድኣት እዩ። ብዘኾነ ናብቲ ቐንዲ ጉዳይ ክምለስ።

ኣብ 1993 ዓ/ም እቲ ውድብ ገምጋም ክገብረሉ ዝጠልብ ኣስገዳዲ ኩነታት ተፈጠሩ። እንተኾነ ግን ኣብ ውሽጡ ብዝተገበረ ጥዕና ዘይብሉ ፍሕፍሕ ናብ ሽግር ዝፈትሕ ዘይኮነን ናብ ምብትታንን መሊሰካ ሓይልካ ምድኻምን ኩነታት ኣቲዩ። እቲ ናይ ምድኻም ውሕጅ ንዮም ቅድም ኢሎም ዝፍጸሙ ዝነበሩ ልዕል ኢሎም ዝተጠቐሱ ዓበይቲ ጌጋታት (ምብራር ተጋደልቲ) ክግበር እንተሎ ኣካል ናይቲ ውሳኔ ዝነበሩ ኣባላት ፖሊቲ ቢሮን ማእከላይ ኮሚቴን ወይ ኣየናሕሶሎምን። ብርግፅ ንሶምዑን ኣካል ናይቲ ቅድም ኢሎም ዝነበሩ ጉጉይ ውሳኔታት እዮም። ህዝቢ ትግራይ ብፀላእቲ ተኸቢቡ በላዕናካ ሓረድናካ ናተብሃለሉ ኣብ ዝነበረሉ ኩነታት ኣብ ክንዲ ብናይ ቃልሲ መንፈስ ሓቦ ገይርካ ኣብ ውሽጢ ኮይንካ ትቃለስን ተወርዮን ውልቃዊ ክብሪኻ ዓቢዩካ ኣኼባ ረገጽካ ምውጻእ ሳዕቤኑ እንተይ ከምዝኸውን ዘይምርዳእ እዩ ነይሩ። እታ ተሃድሶ ተባሂላ ዝተፀውዐት ኩነታት ኣብ ላዕለዎት መራሕቲ ውድብ ጥራይ ኣይኮነትን ኣብቲዓ። ኣብቲ ቐልሲ ሩኡይ እጃም ዝነበሮም ነባር ተጋደልቲውን ኣብቲ ላዕለዎይ መራሕት ዝተፈጠረ ኩነታት ሃንደበታዊ ፖለቲካዊ ጸግዒ ዘይሓዘኩምን፣ ተለሳሊስኩም ወዘተ ተባሂሎም ሽዑን ኣብ ከይዲን ዝተሰናበቱ ብዙሓት እዮም። ሎሚ እዞም ጀጋኑ ፎቓዶ ተበቲኖም ኣለዉ። ገሊእምውን ነፃ ዘውፅኡዎ ሃገር ገዲፎምዎ ናብ ስደት ዝኸዱሉ ኩነታት እዩ ዘሎ።

እዛ ውድብ ህዚ ኣቲያቶ ዘላ ሓፈሻዊ ድኽመትን ምንቁልቁልን ድሕሪ ውድቀት ደርግ ዝጀምርኳ እንተኾነ ኣብቲ ንዝግዘኡ ናይ ምሕዳስ መስርሕ መሲሉ ዝተረኣየ ኩነታት ግን ህወሓት ፍርቂ መሪሕነታ ሰሊዓ ብምድርባያ ካብ ሓዲ ሓያልን ዘይድፈርን ውድብ ናብ ሂወት ዘይብሉ ፖለቲካዊ ሓይሊ ምቕያሩ ግልጺ እዩ። እዚ ዝተገዘቡ ኣንፃር እቲ ውድብን ብሓፈሽኡውን ኣንፃር ህዝቢ ትግራይ ጠጠው ዝበሉ ሓይሊታትኳስ ”ለካ ህወሓትም ይሸነፋል ይበተናል” ምባሎም ይዝከር። እቲ ተሃድሶ ኣድላይ ድዩ ነይሩ? ንዝብል መልሱ እወ እዩ። ንተሃድሶ ሰዲቡ ኣብ ማእኸል ሃገር ዝምጽአ ቐጠባዊን ልምዳታዊን ለውጢ እዞም ላዕለዎት መራሕቲ ካብ ውድብ ብምውፅኦም ድዩ? ዝብል ዘከራኸር ክኸውን ይኸእል እዩ መልሱ ግን ኣይመስለኒን እዩ። ከምኡ ተዘኸውን ነይሩማ እቲ ኣብ ማእኸል ሃገር ድሕሪ ተሃድሶ ዝምጽአ ቐጠብኡ ፍቐጠባዊ ለውጢን ሓፈሻዊ ልምዳትን ኣብ ትግራይውን ብተመሳሰሊ ምተርኣየ ነይሩ። ካለእ ተሪፋ እተን ናይ ትግራይ ኢንዱስትሪያዊ

ምዕባል ከሳልጣ ተስፋ ዝተገበረለን ናይ ትእምት ትካላት'ኳስ ካብ ሕማቕ ናብ ዝገደደ ከሳራታት ዝኣተዋሉ ኩነታት ኣዩ ነይሩ።

ብዝኾነ ተሃድሶ እቲ መሪሕነት ናብ ዝገደደ ውሽጣዊ ድኽመት ዝኣተወሉ መድረኽ ኮይኑ ከም ዝሓለፈ ኣብ ከይዲ ግልጺ ኮይኑ እዩ። ኣብቲ ዝተረፈን ሓዲሽ ዝኣተወን መሪሕነት ዝተፈጠረ ድኽመት'ውን ካብ ጊዜ ናብ ጊዜ ናገደደ ብምኻዱ እቲ ውድብ ቀጻልነቱ ንምርግጋፅ ከበሃል ብሓዲሽ ሓይሊ ናይ ምትኽኻእ መስርሕ ክተኣታቶ ወሲኑ እዩ። እዙይ ፅቡቕ ተብገስ'ኳ እንተነበረ እቲ ምትኽኻእ ብዝተጸንዐ ኣገባብን እኹል ምድላውን ዘይተገበረሉ ስለዝተፈጸመ ዝግደደ ፍሽለት ከምዘጋጠመን ኩሉ ዝፈልጦ እዩ። ካብቲ ብናይ ምትኽኻእ መስርሕ ዝሰናበት መሪሕነት ዝበለጸ ዓቕሚ ዘለዎም ሰባት ክመፅኡ ትፅቢት ናተገበረ ናብ ኔትወርክን ወገነይ ወገንካን ስለ ዝተኣተወ ኣብ ከንዲ ምጥንኻር ሓይሊኻ ምብታን ኮይኑ ከምተረኽበ ሩሓቕ እንተይከደ ተጋሂዱ። ከምኡ ኮይኑ'ውን ግን በቢእዋኑ ብኹለመዳያዊ ሕምቀት ዝግምገም መሪሕነት መመሊሲካ ናመረጽካ ተሸፋፊንካ ምሕላፍ ንቡር ኮይኑ ቀጺሉ እዩ።

ናይ ህወሓት ሓይልኻ ምብታን ከይዲ ብዙይ ኣይብቅዑን። ብጀካ ኣብ ምግዳል ዘይምንባር ሓንቲ ኣበር ዘይነበሮ ሙህር ትግራዊያውን ደርግ ኣብ ምውዳቕ ዝነበረ ዓወት ተሓጺሱ እጃመይ ክገብር ብምባል ናብ ትግራይ ክመጽእ ወይ ኣብ ዘለዎ ኮይኑ ክሕግዝ እንተብሎም ገሊኡ "በለፀኛ" ወይ ድማ "Opportunist" ተባሂሉ ፀግዑ ክሕዝ ተገይሩ። እቲ ዕድል ዝተውሃበ ውሑድ'ውን ብነፃነት ክሰርሕ ብዘይምኻእሉን ናተገባዩ ቀስ ብቐስ ተበቲኑ። እቲ ዝዘለቐውን ገሊኡ ኣካል ናይቲ ሽግር ኮይኑ ሓይሊኻ ኣብ ምድኻም ዝነበረ ጉጉይ መስርሕ ብፍላጥን በዘይፍላጥን ተሳታፊ ኮይኑ እዩ። ሓይሊኻ ምድኻም ከም ባህሊ ተወሲዱ ቀጺሉስ ንቲ ድሕሪ ውድቀት ደርግ ብዝተፈጠረ ዕድል ተማሂሩ ዓቕሚ ዘጥረዩ ሙህር'ውን ለኪመ-። ትግራይን ኢትዮጵያን ክቕይሩዎ እዮም ተባሂሎም ተስፋ ዝተገበረሎም ሙህራት መናእሰይ ዝሰርሕ ጥቡሕ ባይታ ስኢኖም ኣምሂርካ ንዓዲ ሃገር ምብታን ኮነ። ሓደ ሃገር ዘለዎ ጸጋታት ኣፍሲሱ ዜጋታቱ ዘምህር ምኽንያት ዲግሪን ዲፕሎምን ኣብ መንደቕ ምእንታን ክሰቕሉ ዘይኮነስ ሃገር ተረኪቦም ብብቕዓት ክመርሑን ናይ ህዝቦም ኩለመደያዊ ልምዓት ምርግጋፅ ክኸእሉን እዩ ነይሩ። ተዘይኮይኑ ሓደ ሃገር ካብ ህዝቢ ግብሪ ናኣክበ ኣብ ትምህርቲን ቤትምህርቲን ዘፍሰሱ ምኽንያት የለን።

እዚ ኩሉ ጌጋ ከም ዘሎ ኮይኑ እቲ ዝገደደን ዳርጋ ዓርሰ ቕትለት ክብሃል ዝከኣልን ድማ እዚ ውድብ ብዋናነት ብኣባላቱ ከምተዳኸመ ናተፈለጠ (ናይ ውድብ ገምጋማት ምስክሪይ) ኣባል ዘይኣባል፣ ሰብ ኔትወርክን ዘይኮነን፣ ኢዲዩባ ዓረናባ፣ ፀላኢን ፈታዊን ወዘተ ዝብል ድሑር ኣተሓሳስባን ጉጉይ ኣካይዳን ምኽንያት እቲ ውድብ ድሕሪ ውድቀት ደርግ ዝነበሮ ዳርጋ ምልኣተ ህዝቢ ከበሃል ዝከኣል ደጋፊኡ ኣዚዩ ናተሸርሸር መጺኡ እዩ። ኣብዚ ስእነት ሰናይ ምምሕዳርን ፍትሒን፣ ስእነትን ስራሕን ስደትን፣ ግዕዝይን ጉዕዝይ ቢሮክራሲን ብምህላዉ ድማ ህዝቢ ከም ህዝቢ ኣብ መራሕቱን ውድብን ዝነበሮ እምነት ካብ ጊዜ ናብ ጊዜ ናተዳኸመ ከም ዝኸደ ኩሉ ዝፈልጦ እዩ። ህዝቢ ትግራይ፣ ብፍላይ ድማ እቲ ሓዲሽ ወለዶ ኣብ ህወሓት ዘለዎ ተስፋ ካብ ጊዜ ናብ ጊዜ ናተሓተ ከይዱ ካልእ መማረጺ ዘናድዮሉ ኩነታት ኢና ንዕዘብ።

ንሱ ከምዘሎ ኮይኑ ከም ውድብ ጥራይ ዘይኮነስ ክልል ከም ክልል እውን ዓቕሚን ደጀንን ክኾኑ ዝኸእሉ ዝነበሩ ሰብ ሃፍቲ ትግራይ ካብ ማእከል ሃገር ዝሰሕቦም ኣሰራርሓ ምትእትታውስ ይትረፍዎ ንዮም ኣብ ክልሎም ዝነበሩ'ውን ብዝተፈላለዩ ጉዕዝይ ኣሰራርሓን ዘይፍትሓዊ ግብሪን ብምፅዓንን ካብ ክልሎም ክሃድሙ ገይሩዎም እዩ። እዙይ'ውን ሓይልኻ ምብታን ተገይሩ እዩ ዝውሰድ። እዚ ፎቕዶ ማእኸል ሃገር ዝጓነ ዘሎ ሓይሊ ኣብ ትግራይ ንክሰርሕ ምቕው ባይታ እንተዝፍጠረሉ ናብ ኢንዱስትሪ ንጉብሮ ስግግር ምቕልጠፊ፣ ዝተምሃረን ዘይተምሃረን ስራሕ ረኺቡ ንሰደት ዝኸይድ ምቕነሰ፣ መነባብሮ ህዝብና ምተመሓየሸ፣ ከም ክልል'ውን ጠንካራ ቕጠባዊ ዓቕሚ ምሃለወና፣ ውሽጣዊ ዘይድፋእ ዓቕምና ዝረኣዩ ሓይሊታት ድማ ንንግዲ ክመነዩና እምበር ከምቲ ሎም ዝርእ ዘሎ ኣይምደፈሩናን። እዚን ወዲዚን ብዘይምግባርና ትማሊ ዝሰዓርናዮም ሓይሊታት ምስ ደቂ ደቆም ተመሊሶም ከም ህዝቢ ደፊሮምና ኣብ ጥቕዓት፣ ቕትለትን ምፍንቓልን ኣብጸሓምና ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ዘለዎም ዘይነፅፍ ጽልኣት ናብ ካልኣት ወገናት ኣብ ምሕላፍ'ውን ቀሊል ዘይበሃል ዓወት ሓፊሶም እዮም።

እምበኣርክስ እቲ ንሪኦ ዘለና ሽግር ናይ ሕሉፍ ጌጋታት ድምር ውጪኢት እዩ። ናቱ ሳዕቤን ድማ እቲ ኣብ 1983 ዓ/ም ኣንፃር ህዝቢ ትግራይ ብኣፍን ጽሑፍን ዝጀመረ ጥቕዓት ናብ መሬት ወሪዱ ካብ ታይሕታይ ኣርማጮሆ ናብ ወልቃይት ፀገዴ፣ ቀጺሉ ድማ ኣብ ጎንደር፣ ባህርዳርን ደብረማርቆስን፣ ስዒቡ ድማ ኣብ ኦሮሚያ፣ እንደገና ኣብ ወልዲያን ቆቦን ኣብ ልዕሊ ህዝብና ዘጋጠመን ዝቕፅል ዘሎን ናይ ዘርኢ ምፅናት ዝመሰል ጥቕዓት ኩሉ ዝፈልጦ ጉዳይ እዩ። ህወሓት እዮም ኣብ ሳዕሊ ዝተጠቐሱ ድኽመታትን ጉጉይ ኣካይዳን ብኣንፃሩን ብዝግባእን ተቃሊሱዎም ተዝነበርኩ ሎሚ ኣበይ ምሃለና?! መልሱ ግልጺ እዩ። እቲ ኣዚዩ ዘሕዝንን ዘሕምምን ድማ ሽግር ኣብ ዘጋጥም ንሽዑ ዝኸውን ሓዊ ናይ ምጥፋእ ስራሕቲ ይዓምም እምበር ካብ ሕሉፍ ጌጋታቱ ተማሂሩ ጠንኪሩ ዝወጽእሉን ኩነታት ዘይምህላዉ እዩ። እዙይ ናይ ምንቁልቁል ከይዲ ዝተዓዘቡ ናይ

ደገን ናይ ውሽጥን ሓይሊታት ንቲ ውድብ ንዲቕምስ ንሱ ዝመርሖ ህዝቢ ትግራይ ካብ ምድፋርን ምጥቃዕን ሓሊፎም ከም ዘርኢ ኸጸንቲዎ ኩናት ኣዊጀምሉ ይርከቡ። ጸላእቲ ህዝቢ ትግራይ ዳግም ርእሶም ኣቕኒዖም ሓዲሽ መጥቅዓቲ ከፊቶምልና እዮም። ህዝቢ ትግራይ ትማሊ ተቓሊሱ ዝሰዓርም ትምክሕተኛታት ንቶም ናይ ቃልሲ መሓዞትና ዝበሎናዮም ሓይሊታትውን እንተይተረፈ ብምጭባይ ኣንጻር ህዝቢ ትግራይን ግዝአተ መሬቱን ዘሚቶም ቀሊል ዘይበሃል ጉድኣት ከብፅሖሉ ኪኢሎም እዮም። መራሕቲ ህወሓት ህዝቦም ከከላኸሉ ዘይኸእሉ ምዃኖ ዘረጋገጹ ናይ ሩሒቕን ቀረባን ጸላእቲ ትግራዊይ በቢዘለዎ ቐጥቂጦምዎ፣ ቐቲሎምዎ፣ ንብረቱ መንዚያምዎን ኣፈናቐሎምዎን እዮም። ንምዃኑ እቲ ናይ ቃልሲ መሓዞ ኮይኑ መጻኡ ኣብዚ እዋን ግን ብሓይሊታት ትምክቲ ተጠሊፉ ቐላን ዶግዓን ዝረግፅ ዘሎ ብኣዲንከ ብኣንጻር ህወሓት ክርኣ እንተሎ እንታይ ይመስል?

ብኣዲን

ድሕሪ ውድቀት ደርግ ብኣዲን ዝኸዶ ኣካይዳ ካብ ህወሓት ዝተፈለየ እዩ። ድሕሪ ደርግ ዝተረከባ ክልሉ ኣዚዩ ዝበዝሐ ኣባል ደርግ-ኢህጋ፣ ተሳዒሩ ዝተበተነ ወታሃደር ደርግ፣ ተረፍ መረፍ ኢህኡጋን ንቲ ስርዓት ዘገልግል ዝጸንሐ ምልኻን ዝነበሩ እዮ። እዚ ዝተበተነ ሓይሊ ድኣ ይኹን እምበር ንብኣዲን ከም ፀላኢን ከም ናይ ህወሓት ፅግዕተኛ ኹኩርን ገይሩ ዝርኢ ስለ ዝነበረ ባዕሉ ዝኸእለ ፈተና እዩ ነይሩ። ንሱ ከምዘሎ ኮይኑ ናይ'እቲ ክልል ህዝቢ ብፍላይ ጎንደርን ጎጃምን ሸዋን እውን ጠበንጃ ምሓዝን ብደመኻነት ምቅትታልን ከም ንቡር ባህሊ ዘማዕበለ ብምዃኑ ንዚኣም ኩሎም ናብ ሰላማዊን ኩነታት ቀይርካ ዝተረጋግዐት ክልል ምፍጣር ቀሊል ስራሕ ኣይነበረን። ብኣዲን ኣብ ከይዲ ንዚ ኩነታት ስዒሩ ኣብ ህዝቡ ተቐባልነት ንምርካብ ዝተቐለሰኡ እንተኾነ ኣብ ውድቡ ግን ውሽጣዊ ምቅልላስ ንምግባር ተፀይፉ ንቐፅን ሩሒስን ሒዙ ከጉግዝ መሪጹ እዩ። እቲ ኣብ ልዕሊ ብኣዲን ዝካየድ ዝነበረ ቀፃሊ ጸለመ ዝፈጠረሎም ተፅዕኖ ምስቲ ውሽጣዊ ዘይምቅልላስ ጉድለት ተደሚሩ ንቲ ዝተጋገየ ክፋል ሕብረተሰብ ተቓሊሶም ናብ ሓቂ ክንዲ ዝመልሱዎ ንሶም ንድሕሪት ተመሊሶም ናብቲ ጉጉይ ክፅንበሩ መሪጦም እዮም። ናይ ብኣዲን ናይ ተቓላሲይነት መንፈስ ብኸምዚ ናተዳኸመ ኣብ ዝኸደሉ ኩነታት ድማ ኣብ 1993 ዓ/ም ኣብ ህወሓት ዘጋጠመ ምግምማዕ ንብኣዲን ብኣሉታዊነት ዝግለፅ ናይ ባህሪ ለውጢ ናማዕበለ ዝኸደሉ ኩነታት እዩ ተፈጠሩ። ፍርቂ መሪሕነት ሕወሓት ካብቲ መድረኽ ምግላሉውን ሓይሊ ዝፈጥረሎም ስለ ዝመሰሎም ንቲ ኣብ ህወሓት ዝተረፈ መሪሕነት ውግንነኡም ብምርኣይ ኣብ ልዕሊ እቲ ዝውፀእ ሓይሊ መደረጓሕ ክድርብዩ ተራእዮም እዮም። ብኣንጻር ግን ሽዑ ዝነበረ ናይ ብኣዲን ተሃድሶ ውሽጣዊ ሸግሩ ሒዙ መሪሕነቱ ተይተንከፈ ምስ ርስሓቱ ተሸፋፊኑ ምቕፃል ከምዝመረጸ ዝፍለጥ እዩ።

ኣብ ከይዲ፣ ብፍላይ እቲ ነባር መሪሕነት ናተተከእ ምስከደ ድማ እቲ ብቓልሲ ዘይተፈተነ ድሒሩ ዝኣተወ ኣባል መሪሕነት ውሽጣዊ ልዕልና ናረኸበ መጻኡ እዩ። እዚ ድማ ካብቲ ነባር ናይ ቃልሲ ተሞክሮ ዘለዎ ኣባል መሪሕነት ዝተፍለየ ባህሪያት ሒዙ እዩ ኣቲዩ። ንኣብነት ብቶም ኣብ ላዕሊ ዝተዘርዘሩ ሓይሊታት ኣንጻር ብኣዲንን ህወሓትን ዝግበር ናይ ጸለመ ፕሮፓጋንዳ ከምክትን ፀኒዑ ክቃለሶን ዘይኮነስ ብቐሊሉ ዝጸለውን ናብኡ ተጎቲቱ ዝኣቱን ሓይሊ ኮይኑ ተረኺቡ። ናይዚ ውፃኢት ድማ ኣብ ቅንጅት እዋን ዝተፈጠረ ቅልውላው ስዒቡ ሓደ እግሩ ኣብ ብኣዲን-ኢህወዴግ ሓደ እግሩ ድማ ኣብተን ኣብ ቅንጅት ዝነበሩ ውድባት ረገጹ ኣካልን ተዋሳኤን ናይቲ ቐልውላው ዝኾነ ኣባል ብኣዲን ውሑድ ኣይነበረን። እቲ ዝተፈጠረ ቐልውላው ምስሓለፊውን ፅዑቕ ገምጋማት ተኸይዶም ብሚሊዮናት ዝቐጸሩ ሓደሽቲ ኣባላት ናብ ምምልማል ኣቲዮም እዮም። እዚ ዝተረድኡ ንቶም ኣንጻር ኢህወዴግ ዝተሰለፉ ሓይሊታት ዝድግፉ ዝነበሩ ወገናት ድማ ተገፊጦም ብኣባልነት ናብ ብኣዲን ኣቲዮም እዮም። ናይዚ ውፃኢት ድማ ብኣዲን ቀስ ብቐስ ኣብ ኢድ እቶም ዝተሰዓሩን ከም ፀላኢ ዝርኢዎ ዝነበሩ ሓይሊታትን ሓደሽቲ ሰዓብቶምን ወዲቐ እቲ ዝተቐለሰሉ ዕላማ ናሰሓተ መፃኡ እዩ።

ኣብ ከምኡ ኩነታት እናሃለወ ድንገተኛ ሞት ጠ/ሚ መለስ ዜናዊ ምስ ኢጋጠመን ቀብሪ ምስተወድኡን ናይ ብኣዲን ሓቀኛ ባህሪ ክቐላፅ ጊዜ ኣይወሰደን። ብዙሕ መገለጺታት ዘለዎኡ እንተኾነ ዝተወሰነ ምጥቃስ ይኣክል እዩ። ንቲ ቢሚሊዮናት ዝቐጸሩ ኣባሎምን ህዝቦምን ናይ ህወሓት ኹርኩር ዘይምዃኖም ንምርግጋዕ ዝገበሩዎ 9ዕሪ ከም ሓሳብ ክግበር ዝግብኡኡ እንተኾነ ኣብ ሓቂ፣ ርትዓውነትን መትከልን ዝተመርኮሰ ግን ክኸውን ነይሩዎ። ኩሉ ሰብ ከምዝርኣዮ እቲ ዕጥቃዊ ቓልሲ ኣመልኪቱ ዘመሓላልፉዎ ታሪኽን ትንተናን ዘይውዓሉሉን ጉሕለት ዝተመልኦን እዩ ነይሩ። እቲ ካብ እምባ ኣላጀ ንሰሜን ወሎ ዝተገበረ "ወፍሪ ሰላም ብቓልሲ" ዝተብሃለ ናይ ውግእ ኣፕሬሽን ብህወሓት ከምተሃንደስን ከምተመርሖን፣ ብኣዲን ድማ ድሕሪ ምስረታ ኢህወዴግ ንመጀመርታ እዋን ንኡሽተይ ሓይሎም ዘሳተፉሉ ምዃኑ ናተፈለጠ ተጀመራ እስካብ ትውዳእ ናቶምን ናቶም ገይሮም ብቴሌቪዥኖም ንህዝቦም ተራኾምሉ እዮም። ኣብቲ ውግእ ዝወዓሉ ጀጋኑ እንዝተከሩዎ እታ ኣብዚ ግንባር ዝተሰለፈት ናይ ብኣዲን ሓይሊ ኣብ ክባ ሰራዊት ደርግ ወዲቐ ምንባራን ንእኣ ንምድሓን ዝተኸፈለ ብዝሒ መስዋእቲ ድማ ልዕሊ እታ ዝተኸበበት ሓይሊ ከምዝነበረ እዩ። ኣብ ጉና፣ ደብረ ታቦርን ሰሜን ሸዋን ንዝነበረውን

ብተመሳሳሊ ሃውቲቶም። ህዝቢ ደብረ ታቦር'ኳስ ገሪሙዎ "የህወሓት ጀግኖች የሌሉበት ታሪክ እንዴት ታስተላልፋላቸው?" ብምባል ንመራሕቲ ብኣዴን ኣብ ኣደባባይ ከም ዝሞጎቶም ብመራኸቢ ሓፋሽ ምቕራቡ ይዝከር።

ቀጺሉ ኣብ ናይ ኢህወዴግን ናይ ፌዴራል ስልጣን ኣሰራርሓን ዘርአዩዎ ባህሪያት ናተለወጠ ምምጻጥ፣ ምስ ህወሓት ዝነበሮም ናይ ምድምማፅ መስርሕ ካብ ምልሕላሕ ናብ ዘይምድምማፅ፣ ውሽጣዊ ጉዳያት ናብ ፅንፈኛታት ናቐበልካ ካብኣም ናይ ፕሮፓጋንዳ ድጋፍ ምርካብ፣ ኣብ ደባት ክልቲኡ ክልላት ዝነበረ ኣናጸሸቱ ጉዳያት ናብ ምግዛፍን ፖለቲካዊ መልክዕ ምትሓዝን፣ ምስ ኣንጻር ህወሓትን ህዝቢ ትግራይን ዝኾኑ ሓይሊታት ናይ ኣመለኻኽታ ልፍንቲ ብምፍጣር ናብ ጎንጊ ምስግጋርን፣ ከምኡ ናበለ ኣብ ልዕሊ እቶም መዋእሎም ኣብ ክልል ኣምሓራ ዝነበሩ ተጋሩ ምጥቃዕን ምብራርን በጺሑስ እቲ ይቐረ ዘይበሃለሉ ዝግበየ ገበን ድማ "የትግራይ የበላይነት" ዝብል ጻዕዳ ሓሶት ብምፍጣርን ብምቕባልን ህዝቦም ኣብ ስምዒት ካብ ምእታው ሓሊፎም ኣንጻር ብኣዴን ዝነበሩ ሓይሊታት ብሙልኦም ከበሃል ብዝከኣል ኣብ ጎድኖም ንምስላፍ ኪኢሎም እዮም። እዚ ድማ ናብ ካሊእ መገዲ ጥፍኣት ኣሰጋጊሩዎም እዩ።

ብኣዴን ኣብ ኢዱ ዝሓዘም መንግስታዊን ውድባዊን ዓቕሚታት ተጠቂሙ ኣንጻር ህወሓትን ህዝቢ ትግራይን ኢሉውን ኣንጻር እቲ ፌዴራል ስርዓት ጠጠው ምስ ዝበሉ ሓይሊታት ወጊኑን እስካብ ዕጥቂ ኣልጊሉ ምስቶም "ትግሬ ገዳይ" ዝብሉ ሓይሊታት ኮይኑ ኣብ ደባትና ንውግእ ተንቀሳቂሱ እዩ። እዞም ናይ ቂም ሓይሊታት ብኣዴን ኣብ ዘመሓድሮም ከተማታት ብዕሊ ቤት ፅሕፈት ክኸፈቱን ተዓጢቆም በቢወረድኡ ክዛውሩን ናይ ህወሓትን ውግን ጎስጓስ ከካይዱን ፈቂዱ እዩ። ብኣዴን ብሚሊዮናት ዝቐጸሩ ኣባላት ምምልማሉን ኣንጻር ህወሓትን ህዝቢ ትግራይን ዘቐነዕ ምንቅስቓስ ምግባርን ዝበዝሐ ደጋፊ ከም ዝረኸበ ምንም ሕቶ ኣየድሊዮን። እዚ ረኺቡዎ ዘሎ ድጋፍ ግና ካብ ስምዒትን ንህወሓትን ህዝቢ ትግራይን ካብ ዘለዎም ጀምላዊ ፅልኣት ዝብዝገበን እምበር ካብ ናይ ዕላማ ሓደንት ዝነቐል ኣይኮነን። ኮይኑ ግን ትማሊ ሓቢሒብካን ሂወት ክፈልካን ኣዲስ ኣበባ ዘእተኻዮ ውድብ ብቶም ትማሊ ኣብ ኩሉ ግንባር ዝተሰዓሩ ናይ ቂም ሓይሊታትን ሓደሽቲ ሰዓብቶምን ተጨዊዩ ታሪኻዊ ስሕተት ንምፍጻም ባቂዑ ኣሎ። ኣብዚ እዋን ብኣዴንን ህወሓትን፣ ብሓፈሽኡውን ውድባት ኢህወዴግ ናይ ዕላማ ሓደንት ከምዘይብሎም ግልጺ ኳ እንተኾነ ካሊእ መማረጺ ስለዝሰኣኑ ጥራይ ብሓደ ይቐዕሉ ከምዘለዉ ግልጺ እዩ።

ኣብዚ ተይተጠቐስ ክሕለፍ ዘይብሉ ጉዳይ ግን ኣሎ። ኣብ ውሽጢ ብኣዴን ቅኑዕ ኣተሓሳስባ ዘለዎም ውሱናት ኣባላት ኣመራርሓ ከምዘለዉ ጥርጥር የለን። እንተኾነ ግና እቲ ውድብ ኣብ ኢዱ እቲ ዝጠለመን ዝተጨወየን ሓይሊ ስለ ዝወደቐ መፈናፈኒ ስኢኖም ኣካል ናይቲ ሕምቀት ኮይኖም ይቐዕሉ ኣለዉ። ሎሚ ብኣዴን ከም ውድብ ካብ ህወሓት ሓሊፉ ኣንጻር ህዝቢ ትግራይ እውን ጠጠው ዝበለ ሓይሊ ምዃኑ ብግብሪ ኣረጋጊጹ እዩ። እዚ ዘይተሰቐሮ ትግራዊ እንተሃሊዩ ካብ ድቃሱ ይተስእ። እዚ ዘይተሰቐሮ ኣባል ህወሓት እንተሃሊዩ ህዝቢ ትግራይ ክልተ ኢዱ ሒዝኩም ኣይተውቐዎ ንብል።

ኣህዴድ

ኣህዴድ እውን ብተመሳሳሊ ዝተረካባ ክልል በዝሒ ዘለዎ ናይ ደርግ ወታሃደር ዝተበተኖ እዩ ነይሩ። ሙብዛሕቱ ናብ ማሕረሱ ስለዝተመለሰ ንሱ ኣይምኸፍኡን ነይሩ። እንተኾነ ግና እቲ ንነዊሕ እዋን ኣብ ህዝቢ ኦሮሞ ዝፍለጥ ዝነበረ ኣነግ ኣብ ዝነበረ ነይሩ ኣካል ናይ ስግግር መንግስቲ ክኸውን እንትግበር እቲ ኢህወዴግ ዝወሰደ ቅኑዕ ፖለቲካዊ ስጉምቲ ኣይተጠቐመሉን። ከምቲ ዝፍለጥ ኣብ ኤርትራን ሱዳንን ዝነበሮ ውሑድ ሰራዊት ኣኻኺቡ ኣብ ኦሮሚያ ምስ ኣተወ ናይ ደርግ ዝነበሩ እውን ተጸንቢሮም ናብ ጉጉይ ከምርሕ ክኢሉ እዩ። ኣነግ ኣብ ኦሮሚያ ኣብ ዝንቀሳቐሱ እዋን እቲ ብህዝቢ ኦሮሞ ዘይፍለጥ ዝነበረ ኣህዴድ እግሪ ንምትካል ብሓዝ ውድባት ኢህወዴግ ብፍላይ ድማ ህወሓት ኣብ ህዝቡ ክሰርፅ ዝቃለሱ ኩነታት እዩ ነይሩ። ከም ዕድል ኮይኑ ኣነግ ብጀካ ኣብ ወለጋ፣ ባሌን ምዕራብ ሃረርጌን ዝርከባ ውሱናት ቦታት ሰፊሕ ማሕበራዊ መሰረት ዘይነበሮ ብምዃኑ ኣህዴድ ቀልጢፉ ናብ ህዝቢ ኣቲዩ ሰዓብቲ ክረክብ ክኢሉ እዩ። እዚ ዝተረድኦም መራሕቲ ኣነግ ሰግኣት ስለ ዝሓደሮም ምስ ኢህወዴግ ጎንገዊ ዝኾነ ርክብ ጀሚሩ ፍሑቕ እንተይኮይ ድማ ሻዕቢያ ብዘቐርበሎም ዝነበረ ምኽሪ ንቲ ናይ ስግግር መንግስቲ ገዲፎም ብምውፅኦም ኣህዴድ ኣራጢጡ ኣብ ኦሮሚያ እግሩ ከተክል ክኢሉ እዩ።

ኣህዴድ ቅድም ኢሎም ካብ ዝነበሩ ዓመታት ጀሚሩ ናይ ምትኸኻእ መስርሕ ሓደሽቲ ሙሁራንን ኣብ መንግስቲ ናይ ጸጥታ ኣካላትን ዝጸንሑ መናእሰይ ናብ መሪሕነት ብምምፅኡ ግን እቲ ውድብ ንዕቡቕ ይኹን ንሕማቕ ሓይሉ ዝወፅኡ ኩነታት ኢና ንርኢ። እቲ ውድብ ኣብዘን ዝሓለፉ ሰለስተ ዓመታት ዝወሰደን ለውጢ ምኽንያት ኩሎም ኣንጻር ህወሓት ብሓፈሽኡውን ኢህወዴግ ጠጠው ዝበሉ ሓይሊታት እንተይተረፉ ደገፍቱ ኮይኖም እዮም። ኣህዴድ እዚ ኣጋጣሚ ተጠቂሙ ኣብ ዓዲን ወጻኢን ዝርከቡ ብዙሓት ናይ ኦሮሞ ሙሁራን ኣብ ጎድኑ ዘሰለፈ ኮይኑ ኣሎ። ንነዊሕ እዋን ከበሃል ዝከኣል

አህዴድ ምስ ህወሓት ዝነበሮ ርክብ ሓላፍ ዘላፍ ኣይነበሮን እኳ ተዘይተብሃለ ብሓፈሽኡ ግን ጽቡቕ ክበሃል ዝኸእል እዩ ነይሩ። ከምተን ካልኣት ናይ ኢህወዴግ ውድባት አህዴድ እውን ብግዕዝይናን ናይ ስልጣን ህረፍን ዝተበላሸዉ መራሕቲ ስለዝወረሱዎ ግን ኣሉታዊ ናብ ዝኾነ ንሕንሕ ክኣቱ ኪኢሉ ጥራይ ዘይኮነስ ልክዕ ከምታ ናይ ብኣዴን ኣብ ክልሉ ዝፍጠር ሽግር ኩሉ ደጋዊ ንምግባር ኣብ ዝፍትነሉ ኩነታት ኣቲዩ እዩ። ውዲሉ ሓዲሩ ድማ ናብቲ ብኣዴንን መሻርኽቱን ዝሓዘዎ "የትግራይ የበላይነት" ፈሽራን ፀለመን ተጻኒቢሩስ እንሆ አህዴድ'ውን ኣብ ክልሉ ዝነብሩ ተጋሩ፣ ወላይታ፣ ኣምሓራን ካልኣትን መጥቃዕቲ ክፈቱ። እቲ ዘሕዝን ግን ንቲ ዝፈጠሮ ውድብ ከም ፀላኢ ብምርኣይ ምስ ብኣዴን ናብ ዘይዘልቕ ሽርክና ኣቲዩ። ብዝኾነ አህዴድ ከም ውድብ ካብ ተሓጋዝይነት ናብ ተነሓናሓይነት፣ ካብ ተነሓናሓይነት ናብ ዓማግይነት ተሰጋጊሩ ናይ ሃገር ህልውና ናተፈታተነ ጸኒሑ እዩ።

መደምደምታ

ህወሓት ካብ ተፅዕኖ ፈጣሪነት ናብ ተነሓናሓይነት፣ ካብ ተነሓናሓይነት ናብ ተለማማግይነት ተሰጋጊሩ ብዓይንና ሪኢና። ህወሓት ናብዚ ዘብፀሐቱ ብቐዳምነት ኩሉ ነገር ገዲፎም ነብሶም ዝመረጹ ላዕለዎት መራሕታ እዮም። ቐጸሉ ድማ ግርም ዘይምህላዎ ናፈለጡ ግርም ኣለና ንኺድ ጥራይ ዝብሉዎ ካድረታታ እዮም። ንቶም ሓሚቕም ዘሕመቐም መራሕታን ካድረታታን ሒዞ ምቕጻላ ካብቶም ቐንዲ ዘዳኸሙዎ ምኽንያታት ኣብ ቅድሚት ይስራዕ። ንሶም ትግራይ ዘይለምዐት ለሚዓ፣ ኢንቨስትመንት፣ ማይ፣ ስራሕ፣ ፍትሒን ሰናይ ምምሕዳርን ዘይብላ ኣለዎ ናብሉ ኣብ መሬት ዘየለ ናይ ሓሶት ስእሊ ብምፍጣር ተይሓሰቡሉ ኣጋር ናይቶም ትግራይ ኣውሮፓ መሲላ ናብሉ ሸም ህዝቢ ትግራይ ዘጥፍኡ ኮይኖም። እቲ ዓዲ ተረካባይ ዝኾነ ሓዲሽ ወለዶ ሙሁርን ነጋዳይን ዓዲ ገዲፉ ንማእኸል ሃገር ወይ ንስደት ክኸይዱ ዝገበረ እዚ ግርም ኣለና ዝብል ሓይሊ እዩ። ኣብ መወዳእትኡ ድማ ውድብም ኣዳኺምም ህዝቦም ኣያ የብልካን ተባሂሉ ብመሓዘት ዝተብሃሉ ውድባት እንተይተረፈ ክድፈር ገይሮምዎ። ቐጸሉ ንታ ውድብ ክትዳኸም ቀጥታዊን ዘይቀጥታዊን ኣስትዋዕኦ ዝገበረ ድማ እቲ ሪኡ ከም ዘይርኣየ ዝነብር ፈራሕ፣ ስኩፍ ወይ ነብሱ ፈታዊ ዝኾነ ሙሁር እዩ።

እቲ ህዝቢ ከም ህዝቢ እውን ኣብ ታሕቲ ዝስራዕ ናይ ባዕሉ ጉድለት ክህልዎ እዩ። ኣብ ዝተናውሐ ብረታዊ ቻልሲ ብናፓልም ቦምብ፣ መዳፍዕን ታንኪታት ፀላኢ ዘይተንበርከኸ ህዝቢ ብሕግቻት በላዕቲ ሕድሪ ዝኾነ ውሑዳት ደቁ ኣብ ሕማቕ ክወድቑ እንተሉ ኣብ ክንዲ ከም ቀደሙ ዝቃለሶም ናንጸርጸረ ክነብርን ዝመረጸ ይመስል። "... people get the government they deserve" ዝብል ኣባህላ ኣሎ። እዚ ማለት ህዝቢ ቃሎም ንዘይፍጹሙን ንዝሓመቑን መራሕቱ ዘይሓትት እንተኾይኑ ዝግብኦ መራሕቲ እዩ ረኺቡ ዝብል መልእኽቲ እዩ ዘለዎ። ዴሞክራሲ ይሃሉ ኣይሃሉ ስርዓት ኣብ ምዕራይን ምብልሻውን ናይ ህዝቢ ተራ ተካኢ የብሉን። ስለዚህ ከም ህዝቢን ከም ዝተፈላለዩ ኣካላትን ጎንደሎና ኣልዒልና ንሱር በተኸ ለውጢ ንበገስ።

እንታይ ይገበር? ዝብል ግን ኩሉ ካብ ምንፅጻር ወጊኡ ፍልጠት መሰረተ ዝገበረ ሓሳቡ ክልግስ ኣለዎ። ህወሓት ኣብዚ ቐረባ ጀሚሩዎ ዘሎ ምስ ሙሁራን፣ ነገዶ፣ ተጋደልቲን ካልኣትን ዝግበር ዘተ ዝተባባዕ ኮይኑ ቀጻልነት ክህልዎን ግን ይግባእ። እዚ ከምቲ ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት ሽግር እስካብ ዝመጽእ ናተፀበኻ መዐገሲ ተባሂሉ ዝግበር ከም ዘይኸውን ተስፋ ናገበርኩ እቲ ውድብ ዓቕሞም ዝተመስከረሎም ኣባላት እቲ ሓዲሽ ወለዶ ክሕዝዎ ካብ ልቢ ዝነቐለ ባዕሪ ክግበር ይግባእ ይብል። እቲ ብስንፍና መሪሕነትና ናብ ወሰን ናተደፍኦ ዝኸይድ ዘሎ ህዝቢ ትግራይ ኣብ ሃገራዊ ፖለቲካ ዝህልዎ ናይ ምውጋይ ሓይሉ ክብ ንምባል ውሽጣዊ ዓቕሙ (ቐጠባዊን ፖለቲካዊን) ብቐልጡፍ ክሃንፅ ግድን እዩ። እቲ ዝነበረ ኣካይድ ኣብዚ የብቐዕ።

ሰናይ ናይ ለውጢ እዋን ይግበረልና!